

ULOGA UREDNIKA U ZAŠTITI MEDIJSKOG
INTEGRITETA U BOSNI I HERCEGOVINI

IZMEĐU JAKIH UTICAJA I SLABE PODRŠKE

Autorica: SANELA HODŽIĆ

UVOD

Uloga i položaj urednika u medijima su, čini se, zanemerenе teme u Bosni i Hercegovini. Od urednika se očekuje da imaju ključnu ulogu u zaštiti integriteta medija, ali urednici se u praksi u Bosni i Hercegovini uglavnom previše ne ističu i rijetko dobijaju bilo javno priznanje, bilo kritiku. Opšti uslovi u medijskom sektoru neizbježno utiču na ulogu i položaj urednika. Politički paralelizam se nikada nije smanjio. Mediji su nerijetko dio mreža suprotstavljenih odnosa i finansijski su ovisni o malobrojnim izvorima prihoda, dok profit često predstavlja jedini princip koji usmjerava rad medija. Sve to neizbježno određuje način imenovanja medijskih urednika, uslove u kojima oni rade, te u konačnici, ulogu koju vrše.

Ovaj istraživački izvještaj ima za cilj da predstavi položaj i ulogu urednika u medijima u BiH. Zasnovan je na istraživanju provedenom od marta do maja 2016. godine, koje uključuje pregled sekundarnih izvora, pet dubinskih intervjua i manju anketu,¹ i provedeno je s ciljem predstavljanja radnog statusa, profesionalnih kvalifikacija, društveno-ekonomskog položaja, političke pozadine i imenovanja urednika. Sljedeći dijelovi izvještaja tiču se ovih glavnih tema.

Prije nego što se pozabavimo trenutnom situacijom u kojoj se nalaze urednici, prvo se treba prisjetiti novije istorije. Vrijedi pomenuti da imenovanja medijskih urednika zasnovana na ideološkim kriterijima sežu do perioda kada je Bosna i Hercegovina bila dio bivše Jugoslavije, kada su urednici strogo slijedili pravac koji bi zacrtao Savez komunista. Bila je potrebna velika korupcijska afera u koju su bili uključeni vodeći partijski funkcioneri (afera s preduzećem Agrokomerc, koja je izbila u avgustu i septembru 1987. godine) da se konačno prodrma politički sistem i da se razbije duž određenih interesnih

1 Deset popunjenih upitnika, od 25 podijeljenih. Tri ispitanika su zahtijevala potpunu anonimnost (bez pominjanja njihovih imena i podataka o radnom mjestu), a dva su zahtijevala djelimičnu anonimnost (bez pripisivanja određenih odgovora njihovim imenima). Razlog je uglavnom bila neprecizirana lična želja da se ne izlažu javnosti, a u jednom slučaju je razlog bio to što je ispitanik namjeravao da iznese kritiku na račun svojih poslodavaca, bez rizika od posljedica po svoj posao ili uslove rada. Ovo može ukazivati na opšte obrasce koji sprječavaju javnu raspravu o ulozi i položaju urednika medija.

linija, što je podijelilo i na neki način olabavilo kontrolu nad medijima.² Tokom tih događaja, uticaj vlasti na imenovanja urednika je oslabio, tako da su „redakcije po prvi put same birale urednike među više kandidata“, kako je rekao Boro Kontić, dugogodišnji medijski profesionalac i sadašnji direktor Mediacentra Sarajevo, dodavši: „Između ostalog, i ja sam tako 1990. godine postao urednik Drugog programa Radio Sarajeva.“ Međutim, ove promjene nisu bile pokazatelj liberalizacije sistema i medijskih sloboda, već oslabljene države. Uplitanje u medije je nastavljeno preko partijskih funkcionera i obavještajnih službi, ali su među različitim interesnim grupama unutar partije mediji sada mogli iskoristiti mogućnost da steknu određenu slobodu.³ Popularnost nacionalističkih stranaka je do 1991. godine već porasla i one su upućivale snažne zahtjeve za imenovanjem stranački podobnih urednika. Kada je to zaustavljeno,⁴ u decembru 1992. godine – prve godine rata (1992-1995) – tadašnji urednici RTV Bosne i Hercegovine su smijenjeni i počela je „era direktnog uticaja“, kako ju je Kontić nazvao. Od tada su se akteri i okolnosti mijenjali; većina medijskih profesionalaca koji su nekada bili na uglednim funkcijama sada više uglavnom nisu aktivni, dok su se vlasnički obrasci transformisali od državnih medija, ka javnim i privatnim. Međutim, ambicije i mehanizmi kontrole su opstali te i dalje određuju ulogu i položaj urednika u medijskim kućama. Kao što će ovaj izvještaj pokazati, uloga i položaj urednika su višestruko degradirani.

1 ULOGA I POLOŽAJ UREDNIKA U AKTUELNIM ZAKONIMA I PROPISIMA

Ne postoje opšti medijski zakoni koji se konkretno bave položajem i ulogom medijskih urednika i koji se odnose na sve sektore i vrste medija. Međutim, u regulativi koja se odnosi na javne emitere se pominje politička nezavisnost

2 Afera Agrokomerc je izbila u avgustu 1987. godine, nakon što je beogradska *Borba* objavila tekst u kome se ovo preduzeće optužuje za izdavanje mjenica bez pokrića. Ne samo da je to nagovijestilo nepravilnosti u poslovanju, zloupotrebe, podmićivanje, korupciju i nepropisnu upotrebu sredstava, u čemu je učestvovao član Centralnog komiteta Fikret Abdić, već je ukazalo i na neuspjeh državnih vlasti da te nepravilnosti otkriju i spriječe. Nakon ove velike afere, bh. mediji su uskoro otkrili nove skandale, koji su dodatno kompromitovali sistem.

3 Vidjeti Loza, „Aferе koje su pokretale naše ‘vlastite novine’“, Mediacentar online, 08.04.2016. Dostupno na: <http://www.media.ba/bs/mediametar/afere-koje-su-pokretale-nase-vlastite-novine>. Stranica posjećena 31.04.2016.

4 Ustavni sud BiH je, međutim, presudio protiv takvog direktnog uplitanja. Vidjeti više u Kurspahić 2003.

glavnih i odgovornih urednika.⁵ Konkretno, Pravilo 77/2015 o pružanju audiovizuelnih medijskih usluga i Pravilo 76/2015 o pružanju medijskih usluga radija, u članu 31, propisuju da glavni i odgovorni urednik ne može biti izabrani vršilac javne dužnosti niti član tijela političkog subjekta, liste nezavisnih kandidata, koalicija, kao ni organizacija koje su osnovali politički subjekti. Isti član propisuje obavezu urednika da podnese izjavu Regulatornoj agenciji za komunikacije (RAK) kojom potvrđuje ispunjavanje navedenog uslova. Privatni mediji u različitim sektorima (štampa, radiotelevizija i online) ne podliježu sličnim obavezama koje se odnose na nezavisnost urednika.

Odgovornost urednika prema javnosti je samo nagoviještena u opštim profesionalnim normama za sektor emitovanja, ali se u sektorima štampe i online medija uloga urednika izričito pominje u zahtjevima da se osigura istinito izvještavanje, pravednost i pristojnost, te da se izbjegava plagijat i falsifikovanje, kao i primanje mita i usluga koji bi uticali na njihov rad (Kodeks za štampu i online medije, član 2).⁶ Direktorica Vijeća za štampu (VŠ) u BiH Ljiljana Zurovac navodi da danas većina urednika pozitivno reaguje na rad Vijeća u nastojanju da primijeni profesionalne norme.⁷ Pregled žalbi koje je Vijeće razmatralo pokazuje da urednici imaju centralnu ulogu u procesu posredovanja: tokom 2015.

5 Javna televizijska stanica je korisnik dozvole za televizijsko emitovanje na kojeg se primjenjuje najmanje jedno od sljedećeg:

a) osnivač je država Bosna i Hercegovina, entitet, Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine, kanton, grad i/ili općina (političko-teritorijalna zajednica);

b) osnivač je upravna organizacija ili drugi organ uprave političko-teritorijalne zajednice iz tačke a) stava (1) ovog člana, ili institucija sa javnim ovlaštenjima političko-teritorijalne zajednice iz tačke a) stava (1) ovog člana;

c) osnovana je po modelu javno-privatnog partnerstva, pri čemu pravna lica iz tačke a) i/ili b) stava (1) ovog člana imaju više od 51% udjela u vlasništvu ili finansiranju.

(Pravilo 77/2015, član 28).

6 Naprimjer, opšte pravo na odgovor je propisano Kodeksom o audiovizuelnim medijskim uslugama i Kodeksom za štampu, ali se odgovornost urednika u ovim dokumentima ne pominje konkretno; ispunjavanje novinarskog principa prava na odgovor pogoduje uredniku/mediju kojima se sudi za klevetu, s obzirom da pruža dokaz da je autor/urednik/izdavač dao sve od sebe da objavi istinite informacije.

7 Ljiljana Zurovac, direktorica Vijeća za štampu u BIH, telefonski razgovor, 26.04.2016.

**PREGLED ŽALBI KOJE
JE VIJEĆE RAZMATRALO
POKAZUJE DA UREDNICI
IMAJU CENTRALNU
ULOGU U PROCESU
POSREDOVANJA:
TOKOM 2015. GODINE
JE RIJEŠENO 16 ŽALBI
NAKON REAKCIJE
UREDNIKA.**

godine je riješeno 16 žalbi nakon reakcije urednika. S druge strane, kršenja člana 2. su ustanovljena u 11 slučajeva od ukupno 173 žalbe tokom 2015. godine.⁸

Javni radio-televizijski sistem u BiH – *Radio-televizija Bosne i Hercegovine (BHRT)*, *Radio-televizija Federacije BiH (RTV FBiH)* i *Radio-televizija Republike Srpske (RTRS)* – dodatno je usvojio interne uređivačke principe. U njima se uglavnom ponavljaju opšti principi novinarstva, kao što su tačnost i pravično izvještavanje, a sadrže i opšte zahtjeve da na program ne utiče sukob interesa. Međutim, u uređivačkim principima nije precizirana odgovornost urednika, niti je definisano šta se tačno podrazumijeva pod sukobom interesa.⁹ Drugi mediji rijetko usvajaju slične norme.¹⁰ Izuzetak je, naprimjer, Centar za istraživačko novinarstvo (CIN). Glavni i odgovorni urednik Aladin Abdagić navodi da ih interni propisi CIN-a obavezuju na objavljivanje ispravki netačnih citata, ali da urednik odlučuje da li će se objaviti reakcija na priču s dodatnim detaljima.¹¹

1.1

BEZ GARANCIJA UREĐIVAČKE NEZAVISNOSTI

Medijski zakoni i propisi ne sadrže konkretne garancije uređivačke nezavisnosti. Procedure imenovanja urednika daleko su od nezavisnih, dok finansiranje često direktno zavisi od određenih aktera o kojima mediji trebaju izvještavati. Ovo je naročito jasno u slučaju lokalnih javnih emitera, jer opštinske i kantonalne vlade direktno finansiraju 12 lokalnih javnih TV emitera i 61 lokalnih javnih radio emitera (od ukupno 43 TV stanice i 139 radio stanica). Ne postoji gotovo nikakva garancija da se direktori i urednici ovih medija ne biraju na osnovu političke lojalnosti, a ne postoji ni sigurnost kontinuiranog finansiranja u slučaju kritičkog izvještavanja o vlastima.

Slično tome, urednici se teško mogu baviti medijskim izvještavanjem koje je protivno interesu vlasnika. Jedan od učesnika u ovom istraživanju, urednik privatnog medija, priznaje da je imao iskustvo s direktnim pritiskom i vjeruje

8 Vijeće za štampu u BiH, Pregled žalbi građana na pisanje štampe i online medija 2015. Dostupno na: http://english.vzs.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=2079%3Ayear-2015&catid=22%3Acases-outline&Itemid=23&lang=en. Stranica posjećena 30.03.2016.

9 Član 6.3. Etičkog kodeksa RTV FBiH i Etičkog kodeksa RTRS. Naprimjer, samo se ukazuje na to da u konkretnim slučajevima nadređeni odlučuju o mogućem sukobu interesa, uzimajući u obzir stepen političkog angažmana, prirodu posla zaposlenog i stepen njegovog angažmana u odlučivanju o pravljenju programa. Nisu navedeni nikakvi kriteriji na osnovu kojih se procjenjuje sukob interesa.

10 Ovi dokumenti uglavnom nisu dostupni javnosti, a medijska zajednica ne promovira norme javno, te su one uglavnom nepoznate široj javnosti.

11 Pismeni odgovor Aladina Abdagića, glavnog i odgovornog urednika Centra za istraživačko novinarstvo (CIN), april 2016.

da je ta praksa sveprisutna: „Svaki urednik koji kaže da se nije susreo sa tako nečim laže! Konkretno, određene političke strukture su na mene vršile pritisak preko vlasnika da objavim njihove ‘pozdrave i želje’.. Da li sam to radio? Uglavnom nisam, ali uglavnom! I poneko ‘da’ se tu provuklo.“ Ili, prema riječima drugog ispitanika: „Ponekad mi je bilo smiješno kada su mi neke javne ličnosti sugerirale dok sam bio u Oslobođenju [privatnom dnevnom listu] u smislu: ‘Pokazaćeš svoju nezavisnost kada napišeš kritičan tekst o vlasniku.’ To odražava donekle drugačije poimanje stvarnosti. Naravno, u slučajevima kriminala, fašizma i slično, treba ići i protiv volje vlasnika, a ali ipak njegova je tu zadnja u profiliranju uredničke politike koju ili slediš, ili oblikuješ, ili pokušavaš da se boriš i ideš direktno protiv nje, pa ne potraješ dugo.”¹² Jedan ispitanik naročito navodi da netransparentnost vlasništva i finansiranja medija dodatno pogoršava ovaj problem jer skriva od očiju javnosti moguće uticaje na uređivačku politiku.¹³

Pojedini mediji, međutim, s relativnim uspjehom regulišu uredničku nezavisnost na internom nivou, te pružaju određene garancije kroz bolju zaštitu urednika od samovoljnih odluka medijskih vlasnika. Tokom ovog istraživanja, televizija N1 je pomenuta kao pozitivan primjer u ovom smislu. Kao što je napisao bivši direktor programa N1 Zoran Stevanović, „Nisam bio u poziciji da se na mene pokušalo uticati u smislu donosenja ili promjene uredničke odluke. Iz dva razloga. Prvi i osnovni jer je vlasnik medija insistirao i podržavao uredničku autonomiju i donesene odluke (iako se sa njima par puta nije složio), a drugi je taj što je ugovor jasno štiti uredničku autonomiju [...] Urednički kolegij je bilo jedino tijelo gdje su se odluke propitivale.”¹⁴ Nasuprot tome, jedan urednik javnog servisa navodi: „Ne postoji jasna i efikasna zaštita u slučajevima kada se urednici ne slažu sa upravom medija u kome ja radim.”¹⁵

Konačno, ispitanici su pomenuli medije koje finansiraju međunarodni donatori, zbog percipirane veće nezavisnosti od lokalnih moćnika koji bi prvenstveno trebali biti pod nadzorom javnosti. Međutim, zavisnost o donatorskoj podršci se smatra još jednim izvorom nesigurnosti za urednike u smislu njihove egzistencije. Željka Mihaljević, urednica lokalne radio stanice u Livnu,¹⁶ navodi da je medijima izvan većih gradova naročito teško da dođu do prihoda

ISPITANICI SU
POMENULI MEDIJE
KOJE FINANSIRAJU
MEĐUNARODNI
DONATORI, ZBOG
PERCIPIRANE VEĆE
NEZAVISNOSTI OD
LOKALNIH MOĆNIKA
KOJI BI PRVENSTVENO
TREBALI BITI POD
NADZOROM JAVNOSTI.

12 Razgovor sa Farukom Borićem, direktorom novinske agencije FENA i članom Vijeća Regulatorne agencije za komunikacije, Sarajevo, 08.04.2016.

13 Više o ovome vidjeti u ranijim izvještajima SEE Media Observatory (posljednji je Hodžić 2015). Dostupno na: <http://mediaobservatory.net/radar/media-integrity-report-state-media-financial-relations-bosnia-and-herzegovina>. Stranica posjećena 27.03.2016.

14 Pismeni odgovor na upitnik Zorana Stojanovića, bivšeg direktora programa N1, april 2016.

15 Pismeni odgovor na upitnik urednika jednog javnog emitera, april 2016.

16 Željka Mihaljević, glavna i odgovorna urednica, Radio Studio N, telefonski razgovor, 10.04.2016.

iz međunarodnih izvora, te da u okolnostima smanjenog donatorskog prisustva samo dugogodišnji integritet pomaže da se osigura njihova podrška.

1.2

LOŠI USLOVI ZA UREDNIČKI INTEGRITET KOD IMENOVANJA I SMJENA

U medijskim kućama u BiH često ne postoje nezavisne procedure i čvrsti profesionalni kriteriji za imenovanje urednika. Postoji atmosfera tajnosti procedura izbora i smjena urednika. Pozicije kriteriji za obavljanje tog posla se rijetko javno objavljuju i obično se urednici biraju u zatvorenim procedurama, a javnosti se saopštava samo konačna odluka (ako i toliko).

U privatnim medijima, vlasnici/direktori imaju puno diskreciono pravo da imenuju i smjenjuju urednike. Smatra se da na donošenje ovih odluka utiču lične sklonosti direktora, koji nisu nužno upućeni u novinarsku profesiju, kao i finansijski argumenti, te konačno, kriteriji lojalnosti i slaganja sa interesima vlasnika i drugih s kojima su oni povezani. Proizvoljnu prirodu takvih odluka ilustruju riječi našeg ispitanika: „*Kriteriji i procedure za imenovanje urednika nisu jasno i adekvatno precizirani. Tačnije, jedini relevantan kriterij za izbor urednika je odluka vlasnika...*“, koji je zatim dodao: „*Ja sam imenovan bukvalno na takav način – direktor me pozvao u svoju kancelariju i rekao mi ‘Od 1. oktobra preuzimaš posao urednika; ako ti se ne sviđa, možeš ići kući.’ To je posao od kojeg živim, tako da sam naravno prihvatio.*“¹⁷

Na javnim servisima, generalni direktor takođe ima pravo da imenuje urednike (kako je navedeno u statutima *BHRT, RTV FBiH i RTRS*). Uprkos odredbama koje trebaju spriječiti sukob interesa i političku pristrasnost urednika,¹⁸ uobičajena je praksa da se u javnim medijima (uključujući tri javna servisa i 73 lokalna javna TV i radio emitera) urednici zapravo imenuju na osnovu lojalnosti vladajućoj političkoj stranci na datom nivou vlasti.¹⁹

Konsultacije s novinarima ne predstavljaju dio procedura imenovanja i smjena ni u privatnim, ni u javnim medijima. Samo jedan učesnik u ovom istraživanju, koji je radio za medijsku organizaciju koja je registrovana kao

17 Pismeni odgovor glavnog i odgovornog urednika privatnog medija, april 2016.

18 Uključujući već pomenuta Pravila 76 i 77 iz 2015. godine, ali i zakone o javnim preduzećima. Zakon o javnim preduzećima u Republici Srpskoj, naprimjer, propisuje da je svaki zaposleni u javnom preduzeću dužan izbjegavati sukobe interesa; sukobom interesa se smatra svaki profesionalni ili lični interes koji šteti ili može štetiti bilo interesima i poslovanju preduzeća, bilo sposobnosti zaposlenog da izvršava svoje obaveze i odgovornosti unutar preduzeća; zaposleni su dužni upravi omogućiti uvid u svaku situaciju koja bi mogla dovesti do sukoba interesa (član 13); Zakon o javnim preduzećima u Federaciji BiH sadrži slične odredbe u članu 14.

19 Vidjeti, naprimjer, više o kontroverzama oko imenovanja u javnoj novinskoj agenciji SRNA, na: <http://www.zurnal.info/novost/14911/-u-podmukloj-borbi-rajko-vasic-nokau-tirao-dragana-davidovica>. Stranica posjećena 30.03.2016.

nevladina organizacija, pomenuo je da su konsultacije sa zaposlenima redovna praksa. Ispitanici ovakve konsultacije uglavnom smatraju potrebnom zaštitom od proizvoljnih odluka direktora medija i generalno korakom ka većem uticaju profesionalnih kriterija u ovim procedurama.

Procedure smjene i otpuštanja su podjednako netransparentne. U zakonima o radu se pominju generalni razlozi za otkaz, ali su oni neprecizni i omogućavaju nedosljedna tumačenja.²⁰ Pravilnici o radu, ako su ih medijske kuće usvojile, dodatno preciziraju razloge za otkaz ili smjenu, koji uključuju kršenje internih procedura, nanošenje štete emiteru u finansijskom smislu ili u smislu njegovog javnog imidža, u slučaju kriminalnog ponašanja itd, ali i: „ponašanja koje je u sukobu sa pravilima programa i poslovne politike i uređivačkih smjernica RTV FBiH, nepoštivanja kodeksa, preporuka i odluka Regulatorne agencije za komunikacije BiH i drugih međunarodnih organizacija“, kao i „prenošenja neprovjerenih informacija u programima koji rezultiraju uznemiravanjem javnosti i narušavanjem javnog imidža i štetom po Javni RTV sistem BiH“ (Udovičić 2015, str. 14).²¹ Međutim, kao što će primjeri u daljem tekstu pokazati, interne norme u nekoliko navrata nisu bile dovoljne da spriječe kontroverzne smjene.²²

20 Naprimjer, propisano je da zaposleni može biti otpušten ako postoje „određeni ekonomski, tehnički ili organizacioni razlozi“ zbog kojih više nema potrebe za određenim radnim mjestom; štaviše, poslodavac može otpustiti osobu u slučaju „teškog kršenja radnih obaveza“, ali nisu propisani kriteriji na osnovu kojih se ocjenjuje težina kršenja (članovi 87. i 88. Zakona o radu FBiH).

21 Dokument Pregled radnih mjesta na RTV FBiH precizira uslove za poziciju urednika, koji se odnose na izvršnog direktora za programe koji ima najvišu uređivačku odgovornost, te na nekoliko uredničkih pozicija. Uslovi za sve ove pozicije su slični: univerzitetska diploma, pet godina iskustva (ili do pet, odnosno minimalno tri godine, kako zahtijevaju pojedine pozicije) na istoj ili sličnoj poziciji, poznavanja stranog jezika i poznavanje rada na računaru. U istim dokumentima se navode odgovornosti urednika. Dostupno na: <http://www.rtvfbih.ba/doc/dopune%20pregleda%20radnih%20mjesta%20mart%202013.pdf>. Stranica posjećena 28.04.2016. Jedan od ispitanika potvrđuje da se internim dokumentima precizira da urednici ne mogu raditi za konkurentne medije. Etički kodeks i Pravilnik o radu, dodaje on, preciziraju prava i dužnosti urednika i novinara.

22 Kontroverze se ne odnose samo na FTV. Naprimjer, prethodni direktor BHRT-a, Muhamed Bakarević, imenovao je nekoliko osoba čije pozicije nisu predviđene internim dokumentima, kao što su istaknuli zaposleni. Vidjeti <http://doznajemo.com/2013/01/02/ne-stisava-se-bura-na-bhrt-u-u-pitanju-sudbina-gotovo-1-000-radnika/>. Stranica posjećena 30.03.2016.

Urednici uglavnom rade po ugovoru na neodređeno, dok su ugovori na određeno i ugovori o djelu česti u medijskim kućama, ali su pretežno ograničeni na novinare. Mogući su pojedini izuzeci, pri čemu „neki urednici čak i veoma uticajnih medija rade bez ugovora“, kako je rekao jedan anketirani učesnik istraživanja. Sekundarni izvori sugerišu da se kršenja radnih prava u medijima najviše odnose na plate, uslove rada, dužinu radnog dana, te na doprinose za zdravstveno i penzijsko osiguranje.²³ Jedan ispitanik u istraživanju je naveo da nije dobio nekoliko plata, te da doprinosi za zdravstveno i penzijsko osiguranje koji su vezani za platu znaju biti neplaćeni mjesecima.

Mediji su, kao što je to slučaj sa svakim pravnom licem koje zapošljava najmanje 15 osoba (u RS) ili 30 osoba (u FBiH), obavezni da usvoje pravilnik o radu koji sadrži sistematizaciju radnih mjesta.²⁴ U pojedinim medijima interni dokument o sistematizaciji radnih mjesta može sadržavati dodatne detalje o radnom mjestu. Ovakvi dokumenti se češće usvajaju u javnim nego u privatnim medijima.²⁵ Dok neki od ovih dokumenata možda bolje definišu odnose između urednika i medija, mehanizmi primjene su slabi, a kršenja nisu rijetka,²⁶ tako da ovi dokumenti u konačnici ne doprinose nužno pravnoj sigurnosti urednika.

23 Vidjeti Hodžić 2007, Udovičić 2015.

24 Zakon o radu FBiH, usvojen u julu 2015. godine, propisuje uslov da Pravilnik o radu, između ostalog, sadrži sistematizaciju radnih mjesta i posebne uslove radnog odnosa. Prethodni zakon je za svakog poslodavca sa najmanje 15 radnika predviđao obavezu usvajanja Pravilnika o radu. Ovu izmjenu, prema kojoj su male firme izuzete iz ove obaveze, između ostalog je kritikovao Savez sindikata BiH. Novousvojeni Zakon o radu u Republici Srpskoj, međutim, u ovoj je odredbi zadržao granicu od 15 uposlenih.

25 Međutim, oni nisu dostupni na web stranicama, između ostalog ni na stranicama tri javna emitera (RTRS, RTV FBiH i BHRT). Ni kontaktiranjem urednika nismo dobili pristup ovim dokumentima.

26 Naprimjer, zaposleni u javnim servisima su 2012. godine upozorili na nelegalnost aktuelnog Pravilnika o sistematizaciji radnih mjesta, jer se primjenjuje iako ga nije usvojio Upravni odbor, ali i zato što ne predviđa nekoliko radnih mjesta koja su zapravo postojala u upravljačkoj strukturi. Vidjeti: <http://doznajemo.com/2013/01/17/ostajemo-bez-tv-programa-radnici-bhrt-a-pripremaju-strajk/>. Stranica posjećena 30.03.2016.

UREDNICI UGLAVNOM
RADE PO UGOVORU NA
NEODREĐENO, DOK SU
UGOVORI NA ODREĐENO
I UGOVORI O DJELU
ČESTI U MEDIJSKIM
KUĆAMA, ALI SU
PRETEŽNO OGRANIČENI
NA NOVINARE.

Štefica Galić i Amer Bahtijar, urednici web stranice *tacno.net*, napadnuti su u februaru 2015. godine verbalnim vrijeđanjem i prijetnjama fizičkim nasiljem.²⁷ Slična verbalna vrijeđanja i prijetnje su u oktobru 2014. godine upućeni Siniši Vukeliću, uredniku web stranice *capital.ba*,²⁸ a što je najstrašnije, prijetnje smrću koje mu je dvije godine ranije, u oktobru 2012. godine, uputio kontroverzni biznismen Mile Radišić, nikada nisu dobile sudski epilog.

Pripadnici medijske zajednice stalno izražavaju nezadovoljstvo neefikasnošću sudova u rješavanju prijetnji i napada na urednike i novinare. Borka Rudić, generalna tajnica Udruženja BH novinari, izjavila je da je od 65 slučajeva prijetnji i napada na novinare koji su zabilježeni od 2006. do 2015. godine, samo devet slučajeva riješeno u korist novinara.²⁹ Postupci u nekim najdrastičnijim slučajevima se razvlače i po nekoliko godina. Treba reći da Udruženje BH novinari pruža pravnu podršku novinarima i urednicima koji trpe pritiske unutar ili izvan svoje medijske kuće. Međutim, ispitanici u ovom istraživanju ukazuju na opšti nedostatak solidarnosti, kao i na podijeljenost na nacionalnoj i političkoj osnovi, zbog čega je podrška profesionalne i šire zajednice nepotpuna i nedosljedna. Jedan od rijetkih primjera zajedničke podrške, preko entitetskih i nacionalnih linija, desio se u decembru 2014. godine, u znak protesta protiv upada policije u prostorije web stranice *klix.ba*.³⁰

27 Dok je jedan od napadača, kako se tvrdi, bio poznat po sličnom ponašanju, drugi je navodno bio zaposlen u Državnoj agenciji za istrage i zaštitu (SIPA). Vidjeti <http://www.klix.ba/vijesti/crna-hronika/urednike-portala-tacno-net-u-mostaru-napao-uposlenik-sipa-e/150102084>. Stranica posjećena 13.03.2016. Dodatni podaci o identitetu napadača nisu nikada objavljeni.

28 Vidjeti <http://www.klix.ba/vijesti/crna-hronika/novinar-sinisa-vukelic-napadnut-u-banjolu-luci/141009086>. Stranica posjećena 17.04.2016.

29 Vidjeti <http://mediaobservatory.net/radar/genetically-modified-media>. Stranica posjećena 17.03.2016.

30 Policijsku upad se odnosio na snimak koji je procurio o podmićivanju poslanika radi osiguranja parlamentarne većine u RS-u. Policija je tražila originalni snimak razgovora između premijerke RS-a i druge osobe, koji je izazvao skandal u RS-u. Vidjeti <http://www.slobodnaevropa.org/content/nakon-upada-policije-u-klix-novinarstvo-nije-zlocin/26769536.html>. Stranica posjećena 17.03.2016. Vlada FBiH je naknadno ocijenila da je upad bio nezakonit i da su prekršena ljudska prava i državni zakoni. Vidjeti <http://www.klix.ba/vijesti/bih/jerinic-upad-u-prostorije-klix-ba-drastican-pritisak-na-medije/141229078> i <http://www.klix.ba/vijesti/bih/bh-novinari-2015-je-godina-borbe-za-slobodu-medija-i-prava-novinaru-u-bih/150105111>. Stranica posjećena 17.03.2016.

**ISPITANICI U OVOM
ISTRAŽIVANJU UKAZUJU
NA OPŠTI NEDOSTATAK
SOLIDARNOSTI, KAO
I NA PODIJELJENOST
NA NACIONALNOJ I
POLITIČKOJ OSNOVI,
ZBOG ČEGA JE PODRŠKA
PROFESIONALNE I ŠIRE
ZAJEDNICE NEPOTPUNA
I NEDOSLJEDNA.**

Indikativno je da urednici koji su učestvovali u ovom istraživanju pominju tri vrste procesa u koje su bili upleteni: prijetnje izvan medija koje su došle iz kriminalnih krugova (Branislav Jurič, urednik portala *bljesak.info*), pritisci političkih aktera kroz upravljačke strukture unutar medija (glavni i odgovorni urednik jednog privatnog medija), te konačno žalbeni postupci (koje vodi RAK) i slučajevi klevete na sudu (koje je pomenulo nekoliko urednika).³¹ U većini ovih slučajeva, urednici su se oslanjali na podršku unutar svoje medijske kuće u slučaju sudskih tužbi ili vanjskog pritiska. Međutim, zakon o zaštiti od klevete ne pravi razliku između odgovornosti urednika i odgovornosti autora ili izdavača. Dok se u većini slučajeva dešava da medij snosi finansijske obaveze tokom sudskih procesa,³² jedan od urednika koji je učestvovao u istraživanju je naveo da izdavač u nekoliko navrata nije pružio pravnu podršku i da je umjesto toga sam urednik morao snositi troškove.³³

4 OGRANIČENO ANGAŽOVANJE UREDNIKA U KOLEKTIVNOM ORGANIZOVANJU

U Bosni i Hercegovini ne postoje zasebna profesionalna udruženja urednika, ali su pojedini urednici članovi opštih novinarskih organizacija i sindikata. Među njima je, naprimjer, Udruženje BH novinari, koje broji oko 700 članova, od koji su „*trećina, ako ne i više,*“ urednici, kako je navela generalna tajnica Udruženja Borka Rudić.³⁴ Rudić je takođe istaknula da su urednici relativno aktivni, da učestvuju u konferencijama i seminarima i podržavaju aktivnosti u ime medijske slobode. Međutim, „*nisu naročito glasni kada se radi o njihovim medijima*“.³⁵ Naša pretraga informacija na web stranicama međunarodnih organizacija, kao što su EFJ, IFJ, IPI, SEEMO, EBU i WAN-IFRA, pokazala je da se među članovima njihovih odbora ne nalazi nijedno ime bh. urednika.

31 Popunjeni upitnici su dostavljeni u aprilu 2016. godine.

32 Pismeni odgovor stručnjaka za medijsko pravo Mehmeda Halilovića, 26.04.2016. Zakon o kleveti propisuje da se odgovornim smatra „autor, odgovorni urednik, izdavač i svaka osoba koja na bilo koji način nadgleda sadržaj...“ (Zakon o kleveti FBiH, član 6, stav 2), ali nije jasno kako se među njima dijeli teret sudskog procesa, što za urednike stvara pravnu nesigurnost. U praksi, tužitelj može odabrati da li će tužiti novinara, urednika ili medij, tj. izdavača.

33 Ispitanik je pomenuo da je u nekoliko navrata morao sam da angažuje advokata, bez podrške medija gdje radi. Takođe je naveo da se jedna od ovih tužbi odnosila na tekst koji je objavljen dok je bio na odmoru, koji on nije pregledao, ali da nije zbog toga izostavljen iz tužbe za klevetu. Pismeni odgovor na upitnik koji je dostavio urednik jednog privatnog medija. April 2016.

34 Borka Rudić, generalna tajnica Udruženja BH novinari, telefonski razgovor, 26.04.2016.

35 Učesnici u ovom istraživanju su pomenili i članstvo u drugim novinarskim udruženjima (jedno je Asocijacija izvještača sa suda, a drugo je Udruuga hrvatskih novinara).

Međutim, članstvo u ovakvim organizacijama imaju pojedini mediji i udruženja (naprimjer, javni RTV servis Bosne i Hercegovine je član EBU; jedan od vlasnike jedne marketinške agencije je član SEEMO; dok je Udruženje nezavisnih novinskih izdavača član WAN-IFRA). Udruženje BH novinari je član EFJ i IFJ, a Rudić takođe navodi da su među 700 članova Udruženja BH novinari, njih 120 također članovi IFJ.³⁶

U cjelini, uprkos specifičnom položaju urednika u medijima, u BiH ne postoje konkretne inicijative čiji je cilj unapređivanje njihovog statusa i uloge.

5 STRUČNA SPREMA I PROFESIONALNI PUT

Kada se radi o profesionalnim kvalifikacijama urednika, prisutne su ogromne varijacije. Na osnovu uvida u ovom istraživanju, većina urednika je završila fakultet novinarstva, prava, ekonomije ili drugih oblasti, te su radili kao novinari nekoliko godina prije nego što su postali urednici. Međutim, u nekim privatnim medijima urednici jedino imaju diplomu srednje škole. Malobrojni su urednici koji su dobili odgovarajuće nagrade za profesionalni uspjeh, a višestruki dobitnici nagrada među njima su rijetkost.³⁷

Urednici su obično tokom svog profesionalnog usavršavanja učestvovali u neformalnim obrazovnim programima. Neke od mogućnosti za obuku koje su naši ispitanici pomenuli su trening iz istraživačkog novinarstva (koji organizuje *Deutsche Welle*), trening iz izvještavanja o žrtvama seksualnog zlostavljanja (koji organizuje Ambasada SAD-a), te obuka koju organizuju Mediacentar Sarajevo, SEEMO, Thomson Reuters, Vijeće za štampu BiH i USAID.³⁸ Učesnici u istraživanju su naročito naglasili da je kontinuirano obrazovanje neophodan preduslov uspješnog obavljanja posla urednika.

36 Telefonski razgovor sa Borkom Rudić, 19.04.2016.

37 Dva učesnika u istraživanju su dobila nekoliko profesionalnih priznanja: Zoran Stevanović, donedavni urednik na televiziji N1, dobio je nekoliko međunarodnih nagrada (među kojima je nagrada Emmy za izvještavanje iz Afganistana 2002. godine, Nagrada za najboljeg producenta informativne redakcije 2005. godine, te nagrada Alfred I. DuPont Univerziteta Columbia za film Romeo i Julija u Sarajevu 1994. godine; te Aladin Abdagić, novoimenovani glavni i odgovorni urednik Centra za istraživačko novinarstvo (CIN), koji je dobio nekoliko nagrada u protekle četiri godine (među kojima su tri nagrade mreže ACCOUNT BiH za izvještavanje o korupciji 2013. i 2014. godine, treće mjesto za Nagradu za istraživačko novinarstvo EU 2015. godine, te nagrada Srđan Aleksić za profesionalno izvještavanje koju je dodijelio USAID).

38 Jedan ispitanik izdvaja obuku koji je pohađao dok je radio za jedan medij izvan regiona, koja je obuhvatala treninge o bezbjednosti u neprijateljskim ratnim zonama, o uređivačkoj praksi, te treninge iz novinarske etike, upravljanja, finansija itd (Zoran Stevanović, donedavni direktor programa N1).

Znanje stranog jezika nije navedeno ni kao naročita prednost, a ni kao prepreka u vršenju funkcije urednika, ali naša mala anketa ukazuje na to da većina urednika dobro zna engleski jezik, dok pojedini urednici donekle poznaju još jedan ili dva jezika.

Rezultati istraživanja generalno pokazuju da mediji prilikom imenovanja urednika u principu ne stavljaju naglasak na vrhunsku profesionalnost. Minimalni uslovi za solidan radni učinak su najčešće ispunjeni, ali se prednost često daje političkim kriterijima i kadrovskoj politici koja je prvenstveno zasnovana na procjeni troškova. Treba istaći da su biografije urednika rijetko dostupne na web stranicama medija,³⁹ što sugerise da se njihova stručnost ne tretira kao glavna prednost koja će privući publiku i promovirati javni imidž medija.

Pojedini mediji, međutim, imaju i finansijska sredstva i profesionalne standarde koji im omogućavaju da traže kandidate sa vrhunskim kvalifikacijama. Nedavno osnovani regionalni emiteri sa stranim kapitalom, prvenstveno N1 i Al Jazeera, mogu si priuštiti takvu politiku. Mnogi uvaženi profesionalci su iz drugih medija prešli na ove televizije zbog boljih uslova rada i boljih plata.

6

RAZLIKE U EKONOMSKOJ POZICIJI UREDNIKA

Mjesečna plata pojedinih urednika u privatnim medijima koji su odgovorili na našu anketu je zapanjujuće niska i iznosi manje od 500 eura. Dok u nekim manjim medijskim kućama može biti u rangu nacionalnog prosjeka od 430 eura, u velikim kućama je znatno viša, naročito na medijima kao što su *Al Jazeera Balkans* i *N1* (ova druga stanica uredniku vijesti isplaćuje platu koja iznosi više od 2.500 eura). Plata većine urednika je negdje između, a kod ispitanika u ovom istraživanju uglavnom iznosi između 1.000 i 2.000 KM (tj. 511-1.035 eura). Plate urednika se smatraju poslovnom tajnom u CIN-u, naprimjer, ali takođe i na javnom servisu *BHRT*-u.

Dok naši ispitanici navode da se njihove plate redovno isplaćuju, neki od njih su istaknuli da su iznosi nedovoljni za odgovornost i posao koji obavljaju. Jedan ispitanik navodi da se drastično krše njegova prava na platu i zdravstveno osiguranje: „U 15 godina koliko se bavim ovim poslom – sedam kao novinar,

**MJESEČNA PLATA
POJEDINIH UREDNIKA
U PRIVATNIM MEDIJIMA
KOJI SU ODGOVORILI
NA NAŠU ANKETU JE
ZAPANJUJUĆE NISKA
I IZNOSI MANJE OD 500
EURA.**

39 Pregledali smo web stranice 12 vodećih medija: među javnim servisima, FTV i BHRT navode imena urednika, ali ne daju nikakve biografske podatke, dok RTRS ne nudi čak ni impresum i kontakt podatke urednika. CIN i BIRN, oboje registrovani kao nevladine organizacije, nude kratke biografije, dok privatni mediji kao što je BN televizija ne objavljuju impresum. Dnevni avaz navodi imena i neke kontakt podatke. Al Jazeera Balkans daje samo ime generalnog direktora programa, te opšte kontakt podatke. N1 takođe navodi imena tri direktora programa i njihove kontakt podatke, ali bez biografskih informacija. Vodeći privatni emiteri Pink BiH i OBN su potpuno tajnoviti, ne nudeći ni impresum, ni imena, ni biografije, a ni kontakt podatke urednika.

osam kao urednik – uskraćeno mi je najmanje toliko plata, da ne pominjem doprinose,” napisao je glavni i odgovorni urednik jednog privatnog medija.⁴⁰

Posao urednika je jedini izvor prihoda za većinu urednika medija, a na osnovu naše ankete, čini se da mediji redovno sprječavaju druge slične angažmane svojih urednika. Interni dokument *Radija Slobodna Evropa*, Politika sprječavanja sukoba interesa, može poslužiti kao pozitivan primjer, jer precizira kriterije na osnovu kojih se ocjenjuje i eventualno sprječava novinarski, politički i drugi poslovni aranžman zaposlenih koji bi mogao predstavljati sukob interesa.⁴¹ Nema velikih kontroverzi oko drugih angažmana medijskih urednika, a dvojbe o sukobljenim odnosima su uglavnom ograničene na malobrojne primjere povezanog vlasništva nad medijima i marketinškim agencijama/medijskim produkcijama. Činjenica da je u nekim medijima direktor istovremeno i urednik sama po sebi se smatra daljnjom degradacijom uredničke nezavisnosti. Naprimjer, u devet lokalnih televizijskih stanica od ukupno 43, ista osoba se nalazi na poziciji i urednika i direktora.⁴²

7 POLITIČKA POZICIJA UREDNIKA

Nije uobičajeno da urednici budu javno deklarirani kao članovi političkih stranaka ili organizacija povezanih sa političkim strankama, odnosno da otvoreno podržavaju političku platformu određene stranke, ali za neke od njih se smatra da su povezani sa određenim strankama i da su čak postavljeni na svoje pozicije na osnovu tih veza. Zabrinutost zbog političkih veza je naročito izražena u odnosu na javne medije. Upečatljiva ilustracija ovog opšteg obrasca je slučaj Bakira Hadžimerovića, nekadašnjeg urednika političkog magazina „60 minuta“ na javnom emiteru *RTV FBiH*, za kojeg se sumnjalo da godinama favorizuje Socijaldemokratsku partiju (SDP).⁴³ Činjenica da je on kasnije, za vrijeme opštih izbora 2014. godine, nominovan za člana Predsjedništva BiH kao kandidat SDP-a, protumačena je kao otvorena potvrda njegove dugogodišnje

40 Ispitanik koji je dostavio upitnik, tražeći da ostane anonimn, april 2016.

41 Ovaj dokument definiše smjernice kako bi se razlikovali angažmani koji se obeshrabruju i oni koji se ohrabruju, ali zahtijeva od zaposlenih da ih prijave pretpostavljenima, nakon čega pretpostavljeni dozvoljavaju ili zabranjuju takav angažman. Osnova za odbijanje takvih angažmana je prvenstveno procjena da li bi angažman mogao naštetiti javnom imidžu RFE-a. Smjernicama se precizira da, naprimjer, poslovne investicije i angažman u sektoru emitovanja ili kandidatura za državnu službu ili poziciju u instituciji koja se bavi emitovanjem predstavljaju sukob interesa. Vidjeti RFE, Conflict of Interest Policy, u projektnoj arhivi zahvaljujući ljubaznosti glavnog i odgovornog urednika RFE-a Milenka Vočkića.

42 Vidjeti registar RAK-a. Dostupan na: <http://rak.ba/bos/index.php?uid=1273787112>. Stranica posjećena 05.04.2016.

43 Vidjeti, naprimjer, <http://www.radiosarajevo.ba/novost/56027/enver-kazaz-reisove-mahaluse/56027>. Stranica posjećena 05.04.2016.

povezanost sa ovom strankom. Vjeruje se, međutim, da je to samo najmanje prikrivena ilustracija generalne situacije. Javni servis *RTRS* se najčešće pominje zbog svojih političkih veza sa SNSD-om, a urednici se smatraju dijelom ovog političkog konformizma. U tekstu o novinaru koji je nedavno podnio ostavku na *RTRS*-u se navode njegove generalne tvrdnje o političkom pritisku pod kojim „*novinari, svojevrijem ili ne, postaju politički radnici*,”⁴⁴ ali ipak, kao što je to često slučaj, nisu date nikakve informacija o konkretnim pritiscima.

8 SLUČAJEVI KOJI ILUSTRUJU POZICIJU UREDNIKA

Predstavićemo tri obrasca koji ilustruju položaj i ulogu urednika: upitna imenovanja i smjene urednika u javnim medijima koji ukazuju na politički uticaj; tiha imenovanja i otkazi u privatnim medijima koji ukazuju na apsolutnu diskreciju vlasnika; te finansijske probleme koji prate uređivačke politike kritične prema glavnim centrima moći.

8.1 IMENOVANJA I SMJENE U JAVNIM MEDIJIMA ZAVISE OD POLITIČKE VOLJE

Javni servisi su slučaj za sebe. Proteklih godina je naročito na *RTV FBiH* došlo do nekoliko smjena urednika, iz razloga koji su uglavnom ostali nejasni, a njihova proceduralna legitimnost je upitna. Najnoviji slučaj je smjena urednika vijesti *Federalne televizije* Avde Avdića, u septembru 2015. godine, iz razloga koje su upravne strukture neodređeno formulisale kao gubitak povjerenja u njegov rad, kao i njegov odnos sa menadžmentom. Špekulisalo se o različitim razlozima, koji su uključivali dva osnovna scenarija: prvo, da se radi o unutrašnjim neslaganjima i Avdićevom neodobranju odluke uprave da ukine politički magazin „*Mreža*“, a drugo, da su ga zapravo smijenili određeni zvaničnici SDA.⁴⁵ Na sličan način je bila tajanovita i smjena Bakira Hadžiomerovića sa uredničke pozicije 2012. godine⁴⁶, za koju se navodilo da je rezultat sve većeg

44 Vidjeti <http://mojahercegovina.com/marko-vejic-za-mh-pritisak-politicara-na-novinare-je-postao-jeziv/>. Stranica posjećena 27.04.2016.

45 Neki su tvrdili da je to uradio predsjednik stranke, zbog Avdićevih izjava u kojima se lideru SDA pripisuje odgovornost za dolazak radikalnih islamista u BiH. Drugi izvori sugerišu da su to organizovale druge struje u stranci da bi predstavile Bakira Izetbegovića kao osobu koja vrši pritisak na uređivačku politiku FTV-a i da bi same preuzele stranku. Vidjeti http://www.slobodna-bosna.ba/vijest/23710/fama_est_zasto_je_smijenjen_urednik_ftv_a_avdo_avdic.html. Stranica posjećena 27.04.2016. Vidjeti takođe <http://bljesak.info/rubrika/vijesti/clanak/zasto-je-avdo-avdic-dobio-otkaz/131764>. Stranica posjećena 27.04.2016.

46 Razlozi koje je uprava navela uključuju nepoštivanje novinarskih normi i internih procedura emitera. Vidjeti <http://www.klix.ba/vijesti/bih/saznajte-zasto-je-smijenjen-bakir-hadzio-merovic/120601121>. Stranica posjećena 05.04.2016.

uticaja SDA u borbi među vodećim političkih grupacijama da steknu veću kontrolu nad ovim emiterom.⁴⁷ Prije toga, ukidanje političkog magazina koji je on uređivao („60 minuta“) također se smatralo politički motivisanim, pri čemu su neki tvrdili da se SDP pribojavao da će, nakon što dođe na vlast, postati meta kritike magazina. Drugi su tvrdili da je to bio rezultat dogovora između SDP-a i SNSD-a, vodeće političke stranke u Republici Srpskoj koja je često bila meta oštire kritike u ovom programu.⁴⁸ Koji god da su razlozi u pitanju, u slučaju Hadžiomerovića nisu poštovane procedure za smjenu, a nakon sudskog procesa *FTV*-u je naloženo da ga vrati na ranije pozicije. Suprotno tome, slična sudska presuda u slučaju Duške Jurišić nikada nije provedena, jer je njena pozicija izbačena iz interne sistematizacije radnih mjesta, postavljajući zabrinjavajući presedan i doprinoseći nesigurnosti pozicije urednika.

RTV FBiH se našla u središtu ovih kontroverzi zbog tadašnjih preraspodjele vlasti na nivou Federacije BiH, ali pomenuti slučajevi ilustruju položaj urednika u javnim medijima generalno. Smjene urednika na javnom servisu *RTRS* i u javnoj novinskoj agenciji *SRNA* 2011. godine se također mogu tumačiti u svjetlu određenih političkih interesa. Indikativan primjer je imenovanje Milice Džepine, koja od 2011. godine radi kao urednica agencije *SRNA*, za koju se smatra da je povezana sa vladajućom političkom strankom SNSD. Ona je navodno radila u tehničkom mandatu do zvaničnog imenovanja u januaru 2014. godine, kada je stekla potrebne godine iskustva za to radno mjesto.⁴⁹ Imenovana je uprkos molbama koje su navodno došle od zaposlenih u agenciji da se prekine sa političkim uplitanjem i da se na vladajuće pozicije imenuju dokazani medijski profesionalci.⁵⁰ Ranije je dolazilo do sukoba između vodećih ljudi ove agencije i šefova političke stranke SDS,⁵¹ a nedavne optužbe koje su se u aprilu 2016. godine razmjenjivale između agencije *SRNA* i ministra sigurnosti BiH Dragana

47 Smjene prethodnog urednika vijesti Damira Kaletovića i urednika deska Željka Tice su protumačene na sličan način. Vidjeti, naprimjer, <http://doznajemo.com/2012/05/29/bakir-hadziomerovic-za-doznajemo-com-ne-znam-nista-o-svojoj-navodnoj-smjeni-sacekajmo-da-vidimo-o-cemu-je-rijec/>. Stranica posjećena 27.04.2016.

48 Vidjeti, naprimjer, <http://www.tportal.hr/vijesti/svijet/151898/Zasto-je-Bakir-Hadziomerovic-ugasio-60-minuta.html>. Stranica posjećena 20.03.2016.

49 Vidjeti <http://www.zurnal.info/novost/7584/bobar-kasipovic-i-rajko-vasic-postavili-svoje-poslusnike>. Stranica posjećena 27.03.2016. Vidjeti također <http://www.rtvbn.com/348234/Dzepina-mimo-konkursa-jos-drma-Srnom>. Stranica posjećena 25.03.2016.

50 Uprava agencije je, međutim, ignorisala ove molbe, tvrdeći da nisu upućene od strane zaposlenih.

51 Vidjeti, naprimjer, <http://www.magazinplus.eu/agencija-srna-u-odbrani-lika-i-djela-predsjednika-rs-a-novinari-ili-izvrsioci-zadataka/> i <http://www.modricainfo.com/i-mediji-na-udaru-politike-slucaj-novinske-agencije-srna/>. Stranica posjećena 25.03.2016.

Mektića⁵² se takođe mogu posmatrati u svjetlu političke konfrontacije ova dva tabora.⁵³

8.2

TIHA IMENOVANJA I OTKAZI U PRIVATNIM MEDIJIMA

Prakse koje se odnose na urednike u privatnim medijima su mnogo određenije. „*Tu nema drame, samo čista egzekucija*“, kaže Boro Kontić iz Mediacentra Sarajevo. Imenovanja i otkazi u ovim medijima se uglavnom odvijaju u tišini, a razlozi za njih ostaju nejasni. Takav je bio slučaj, naprimjer, sa Farukom Veleom, koji je naglo smijenjen sa pozicije urednika web stranice *klix.ba* u avgustu 2014. godine,⁵⁴ ili sa nedavnom smjenom na *Hayat TV-u*, kada je urednik vijesti Aldin Arnautović prestao obavljati tu dužnost.⁵⁵ U sličnim slučajevima, javnost nema uvid u poziciju urednika, a netransparentnost ne govori u prilog medijskom integritetu.

52 Tako je SRNA objavila tvrdnju da ministar Mektić nije završio fakultet kao što piše u zvaničnoj biografiji objavljenoj na web stranici Ministarstva sigurnosti. Mektić je objavio svoju diplomu i optužio agenciju da vodi kampanju protiv Ministarstva. Zauzvrat, Džepina je Mektića optužila za pritiske i ponovo potvrdila istinitost njihovih izvora o Mektićevom obrazovanju. Anonimno pismo zaposlenih u agenciji SRNA koje su objavili pojedini mediji sadrži brojne optužbe protiv Džepine i drugih vodećih ljudi u agenciji, ali Džepina je te optužbe negirala i izjavila da pismo nisu uputili zaposleni, već je izmišljeno kao napad na agenciju. Vidjeti, naprimjer, <http://pressrs.ba/info/vijesti/dzepina-mektic-mi-je-poslao-14-sms-poruka-15-04-2016>. Stranica posjećena 30.04.2016. Suvišno je napomenuti da je Mektić povezan sa strankom SDS.

53 Treba još jednom istaknuti da se vjeruje da je i u drugim javnim medijima prisutno političko uplitanje u imenovanja prvenstveno direktora, a zatim i urednika. Novinska agencija Federacije BiH, FENA, najviše se pominje po političkom imenovanju svog direktora: „...vodeće pozicije u federalnim i kantonalnim javnim institucijama su podijeljene [među nekoliko stranaka], a mjesto ... direktora [agencije FENA] je pripalo SDP-u i imenovan je čovjek blizak ovoj stranci“ (intervju sa Eldinom Hadžovićem, slobodnim novinarom i medijskim analitičarem, Sarajevo, 07.04.2016). Javni servis BHRT se proteklih godina najmanje pominjao po politizaciji imenovanja, ali su sukobi između Upravnog odbora i tadašnjeg direktora Mehmeda Agovića 2011. godine imali političke konotacije. Vidjeti, naprimjer, <http://www.mojportal.ba/novost/96386/mehmed-agovic-ponovo-nije-razrijesen-duznosti>. Stranica posjećena 25.03.2016. Smatra se da su kasnije nesuglasice na BHRT-u imale veze sa ličnim, a ne političkim interesima. Vidjeti, naprimjer, <http://doznajemo.com/2013/01/02/ne-sti-sava-se-bura-na-bhrt-u-u-pitanju-sudbina-gotovo-1-000-radnika/>. Stranica posjećena 30.03.2016.

54 Objavljena je kratka vijest na <http://www.klix.ba/vijesti/bih/faruk-vele-vise-nije-urednik-portala-klix-ba/140804090> (stranica posjećena 25.03.2016), ali nisu dati razlozi za ukidanje njegove pozicije.

55 On je još uvijek urednik nekih programa u istom mediju.

8.3

GRISTI RUKU KOJA TE HRANI KAD JE HRANE IONAKO MALO

Početak 2016. godine je obilježen ukidanjem štampanog izdanja *Slobodne Bosne*, jednog od rijetkih preostalih političkih magazina u Bosni i Hercegovini. Razlozi su bili finansijske prirode, ali su dijelomično imali veze i sa kritičkim stavom ovog medija. Glavni i odgovorni urednik Senad Avdić je poznat po svom beskompromisno kritičkom stavu prema nosiocima vlasti, ali i po neobičajeno oštrom jeziku i stilu pisanja. U nedavno objavljenom intervjuu, Avdić je naveo da su do finansijskih pritisaka dovele česte sudske tužbe.

„Presude su bile kobne za Slobodnu Bosnu. U protekle dvije do tri godine smo platili 200 hiljada KM za duševnu bol različitim ljudima koji su nas tužili, uglavnom političarima [...] Jednostavno smo izgubili 50 posto ovih tužbi, a to je omča oko vrata za malu firmu kao što je naša,“ kaže Avdić. On takođe ističe da su finansijski problemi bili pogoršani opadanjem interesa oglašivača za štampane medije generalno, a naročito za one koji se ne uzdržavaju od kritičkog izvještavanja.⁵⁶

Sudbina magazina *Dani* – koji je navodno postao blizak stranci SBiH prije nego što je 2010. godine prodat *Oslobođenju d.o.o.*⁵⁷ – ilustruje kako interesi vlasnika lako mogu krojiti ideološku poziciju i odrediti prenos vlasništva. Dok je u slučaju *Dana* to omogućeno zahvaljujući činjenici da se ista osoba nalazila na poziciji glavnog i odgovornog urednika i vlasnika, u slučaju *Slobodne Bosne* nekoliko novinara i urednika su osnivači firme *Pres-Sing d.o.o.*, koja izdaje magazin. Avdić tvrdi da *Slobodna Bosna* neće imati istu sudbinu kao *Dani* jer „[...] način na koji je to završilo je bio neumjesan i nekolegijalan i ja bih radije počinio samoubistvo nego tako završio,“ zaključio je on.⁵⁸

9

ZAKLJUČCI

Politički upliv u medije i poslovna logika imaju izuzetno snažan uticaj na poziciju medijskih urednika i njihovu profesionalnu ulogu u Bosni i Hercegovini. Glavni obrasci uticaja na imenovanja i na uređivačku politiku počivaju na poslovnim vezama vlasnika, kao i na glavnim izvorima finansiranja od kojih

56 Slobodna Bosna je, naprimjer, pisala o korupciji u medijskom oglašavanju i prva je izvijestila o slučaju Gibraltar. Vidjeti Čengić, „Svaki lider ISIL-a mogao bi se braniti presudom protiv Šešelja“ (intervju sa Senadom Avdićem), Start, 05.04.2016, str. 16.

57 Koje je povezano sa porodicom Selimović i preko nje sa SDA. Za više informacija o Danima i prenosu vlasništva, vidjeti Jovanović, „O čemu šutimo kad šutimo o Danima,“ Mediacentar_online, 17.11.2010. Dostupno na: <http://www.media.ba/bs/menadzment-novinarstvo/o-cemu-sutimo-kad-sutimo-o-danima>. Stranica posjećena 17.03.2016.

58 Čengić, „Svaki lider ISIL-a mogao bi se braniti presudom protiv Šešelja“ (intervju sa Senadom Avdićem), Start, 05.04.2016, str. 15.

zavisi opstanak medija. Vlasti su jedan od glavnih izvora finansiranja, vodeći oglašivači su uglavnom pod kontrolom političkih stranaka, a prilike za alternativne izvore finansiranja su rijetke. Finansiranje od strane međunarodnih donatora se smatra jedinom oazom koja je sigurna od snažnih pritisaka na uređivačku politiku.

Urednici se već smatraju u velikoj mjeri podređeni interesima vlasnika i povezanih aktera. Sve počinje izborom urednika koji odgovaraju određenim poslovnim i političkim interesima. Imenovanja u javnim medijima su u značajnoj mjeri politizirana i nema nikakvih nastojanja da se topoboljša. Norme o sukobu interesa formalno postoje u javnim medijima, kao i u nekim međunarodnim i nekim lokalnim privatnim medijima, ali se konstantno krši njihov duh, iako možda ne i slovo. Nakon izbora urednika, u igri je niz obrazaca koji garantuju da će se njihova uređivačka sloboda zadržati u granicama interesa vlasnika/osnivača. Čak i na formalnom nivou, garancije uređivačke nezavisnosti su zabrinjavajuće rijetke.

Zakoni o radu i interne norme formalno osiguravaju stabilan status urednika, ali ih u praksi ne štite od neovlaštenih smjena i pritisaka. Jedan od naših ispitanika priznaje da je povremene kompromitirao uredničke odluke pod pritiskom direktora medija. Razlozi zbog kojih urednici češće ne prijavljuju takve uticaje su vjerovatno kombinacija konformizma, straha za egzistenciju, uvjerenja da slične situacije ne bi izbjegli ni u drugim medijima, ali i nepovjerenja u institucionalnu podršku i solidarnost profesionalne zajednice. Sve to doprinosi skeptičnosti u mogućnost pozitivnog ishoda. Pojedine ranije sudske odluke o smjenama, međutim, ipak daju određenu nadu. Udruženje BH novinari pruža pravnu pomoć u takvim slučajevima, ali novinarska zajednica je u cjelini podijeljena i rijetko iskazuje jedinstvenu podršku, dok profesionalno organizovanje konkretno usmjereno ka unapređenju položaja urednika ne postoji.

Pojedini mediji mogu priuštiti bolje radne uslove koji su daleko izvan mogućnosti većine medija. Međutim, i mjere zaštite od sukoba interesa i garancije uređivačke nezavisnosti koje se lako mogu uvesti, krajnje su zanemarene.

Konačno, profesionalni integritet seže dotle dokle medijski profesionalci ne dotiču interese vlasnika i onih s kojima su oni povezani, zbog čega je teško odrediti liniju koja dijeli urednički integritet i konformizam. Ipak, svi ovi faktori – političko uplitanje, netransparentnost, nepostojanje garancija uredničke nezavisnosti, ekonomska ranjivost i ograničena podrška za urednike – doprinose situaciji u kojoj je ova profesija okaljana u očima javnosti. Riječi jednog ispitanika su očigledno postale istinite: „*To nije cijenjen posao.*“⁵⁹

59 Željka Mihaljević, urednica, Radio Studio N, telefonski razgovor, 10.04.2016.

Sudeći po nepostojanju javne debate i zagovaranja unapređenja pozicije urednika u medijima u Bosni i Hercegovini, čini se da je profesionalna zajednica od toga potpuno digla ruke.

10 PREPORUKE

1. Mediji, prvenstveno javni, ali takođe privatni, trebaju uvesti/preispitati svoje interne dokumente da bi obuhvatili/poboljšali garancije uređivačke nezavisnosti i time povratili svoj kredibilitet i povjerenje javnosti. Ove izmjene internih normi trebaju uključiti sljedeće:

Određivanje minimalnog stepena obrazovanja i profesionalnog iskustva koji su kandidatima potrebni za posao urednika, kao i eventualne dodatne kvalifikacije kojima će se dati prednost u procesu izbora. Učesnici u ovom istraživanju su naročito naglasili iskustvo i obrazovanje urednika;

Dugoročni cilj treba biti depolitizacija procesa izbora direktora medija, a time i izbora urednika u medijima, a u međuvremenu profesionalne kvalifikacije trebaju biti barem podjednako važan kriterij u procesu izbora;

Treba postojati jasna razlika između pozicije vlasnika medija i urednika medija, koja će pokazati barem minimum profesionalne vjerodostojnosti medija;

Preciziranje uslova koji diskvalifikuju urednike za određenu poziciju, koji se prvenstveno tiču eventualnog sukoba interesa, na osnovu određenih političkih veza i interesa u drugim poslovima vezanim za medije;

Uvođenje redovnih konsultacija sa novinarima unutar medija o konkretnim imenovanjima i smjenama, kao dodatna provjera profesionalnog integriteta kandidata/urednika;

Detaljno preciziranje kršenja uredničkih zadataka koja opravdavaju smjene, čime bi se spriječile samovoljne odluke uprave u ovom smislu.

Medijska udruženja i udruženja novinara trebaju promovirati izmjene internih normi medija. Međunarodni donatori, kao i lokalne institucije vlasti, trebaju zahtijevati od medija da osiguraju garancije uredničke nezavisnosti kao uslov za dobivanje donatorskih sredstava za medije.

2. Mediji trebaju poboljšati transparentnost pozicije urednika. To bi značilo ne samo usvajanje odgovarajućih normi u vezi s imenovanjima, smjenama, dužnostima i pravima, te obvezama urednika, već i da one postanu svima dostupne. Mediji bi trebalo da aktivno objavljuju informacije o konkursima za urednike, prijavljenim kandidatima, procedurama imenovanja i odlukama, te biografije aktualnih urednika i konkretne informacije o razlozima za svaku smjenu i otkaz. Javni mediji naročito imaju odgovornost prema javnosti u ovom

SVE POČINJE
IZBOROM UREDNIKA
KOJI ODGOVARAJU
ODREĐENIM POSLOVNIM
I POLITIČKIM
INTERESIMA.
IMENOVANJA U
JAVNIM MEDIJIMA SU
U ZNAČAJNOJ MJERI
POLITIZIRANA I NEMA
NIKAKVIH NASTOJANJA
DA SE TO POBOLJŠA.

smislu, ali bi i za privatne medije ovo bio način da iskažu svoju profesionalnost i da steknu povjerenje javnosti.

3. Ugovori o radu urednika trebaju sadržavati klauzulu o uredničkoj nezavisnosti. Ona treba biti predmet kolektivnih pregovora na nivou stručnih sindikalnih organizacija (FBiH i RS), ali i na nivou sindikata u medijima i novinarskih udruženja.

4. Spriječiti pritiske na novinare zasnovane na finansijskim uslovljavanjima, kroz strukturalne promjene u načinu na koji vlasti finansiraju medije. U kontekstu finansiranja medija iz držanih institucija, to bi zahtijevalo jasne kriterije dodjele sredstava zasnovane na javnominteresu, transparentne procedure, te nezavisna tijela koja odlučuju o dodjeli sredstava. Na ovim dugoročnim promjenama u medijskom sektoru trebaju raditi organizacije civilnog društva koje se bave medijima, kao i nezavisna državna tijela. U isto vrijeme, donatorska podrška predstavlja prijeko potreban izvor alternativnog finansiranja koji može omogućiti veću uredničku nezavisnost.

5. Razviti dosljedniju institucionalnu podršku za urednike izložene pritiscima i pokušajima da se utiče na njihove uređivačke odluke. To uključuje garancije da će se sudski procesi u vezi s radnim statusom medijskih urednika rješavati ažurno i sa dužnom pažnjom. Takođe obuhvata garancije pravne podrške za urednike u slučaju bilo kakvog sukoba sa upravom koju bi pružile profesionalne organizacije. Sigurnost urednika treba obezbijediti preko državnih sigurnosnih tijela, ali i kroz pažljive prakse medija i podršku drugih medija (na primjer prenošenjem informacija koje su dovele do sigurnosnih prijetnji, što bi, za očekivati je, umanjilo prijetnje protiv konkretnog medija/autora).

6. Organizovati nastavak edukacije za urednike i potencijalne buduće urednike, koja obuhvata edukaciju o savremenim profesionalnim vještinama i tehnikama, uključujući profesionalnu etiku. Ova preporuka se odnosi i na organizacije koje nude ovu vrstu obuke i na međunarodne donatore, ali i na same urednike koji trebaju tražiti i koristiti mogućnosti za stručno usavršavanje.

7. Uvesti kolektivno organizovanje u vezi sa položajem i ulogom urednika. Urednici bi trebalo darazmjenjuju iskustva o svim problemima s kojima se suočavaju a koja se tiču njihovog položaja i uređivačkih odluka (pojedini ispitanici preporučuju periodične susrete urednika) i trebalo bi da zagovaraju promjene. Profesionalni integritet bi trebalo opet učiniti aktuelnim, trebalo bi o njemu da se razgovara, da se brani i da se promovira kroz kolektivno organizovanje. Uloga urednika i njihov javni imidž se jedino mogu povratiti uz angažman unutar medijske zajednice.

BIBLIOGRAFIJA

- Duraković-Morankić, D. i Markuš, R., Praktična primjena Zakona o radu Federacije Bosne i Hercegovine, GOPA mbH, predstavništvo za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo, decembar 2015. Dostupno na: <http://yep.ba/wp-content/uploads/2014/01/YEP-ANALIZA-Prakticna-primjena-Zakona-o-radu-FBiH.pdf>. Stranica posjećena 12.03.2016.
- Hodžić, S., Media integrity report: State-media financial relations in Bosnia and Herzegovina, SEE Media Observatory, Mirovni institut, Ljubljana, 2015. Dostupno na: <http://mediaobservatory.net/radar/media-integrity-report-state-media-financial-relations-bosnia-and-herzegovina>. Stranica posjećena 27.03.2016.
- Hodžić, S. "Bosnia and Herzegovina", u Labor Relations and Media: Analyzing patterns of labor relations in the media of SEENPM member countries, SEENPM i Center for Independent Journalism, Kišinj, februar 2008, str. 92–130. Dostupno na: http://www.media.ba/mcsonline/files/shared/Labor_Relations_and_Media.pdf. Stranica posjećena 10.03.2016.
- Jovanović, N., "O čemu štitimo kad štitimo o Danima," Mediacentar_online, 17.11.2010. Dostupno na: <http://www.media.ba/bs/menadzment-novinarstvo/o-cemu-sutimo-kad-sutimo-o-danima>. Stranica posjećena 17.03.2016.
- Kontić, B., Genetically modified media, Radar, SEE Media Observatory, 13.11.2015. Dostupno na: <http://mediaobservatory.net/radar/genetically-modified-media>. Stranica posjećena 17.03.2016.
- Kurspahić, K., Zločin u 19:30, Mediacentar, Sarajevo, 2003. Dostupno na: <http://www.media.ba/mcsonline/files/shared/Zlocinu1930.pdf>. Stranica posjećena 27.04.2016.
- Loza, T., "Afere koje su pokretale naše vlastite novine," Mediacentar_online, 08.04.2016. Dostupno na: <http://www.media.ba/bs/mediametar/afere-koje-su-pokretale-nase-vlastite-novine>. Stranica posjećena 31.04.2016.
- Udovičić, R., Working Conditions for Journalists in Bosnia and Herzegovina: Journalists in a Gap between Devastated Media and Legal Insecurity, Sarajevo, february 2015. Dostupno na: http://www.media.ba/sites/default/files/working_conditions_bosnia_and_herzegovina_march_2015.pdf. Stranica posjećena 10.03.2016.

MEDIJSKI IZVJEŠTAJI

- Arnautović, M. i Katana, E., "Nakon upada policije u Klix: Novinarstvo (ni)je zločin," Radio Slobodna Evropa, 30.12.2014. Dostupno na: <http://www.slobodnaevropa.org/content/nakon-upada-policije-u-klix-novinarstvo-nije-zlocin/26769536.html>. Stranica posjećena 17.03.2016.
- Bjelica, N., "Bivši novinar RTRS-a Marko Vejić za MH: Pritisak političara na novinare je postao jeziv," Moja Hercegovina, 11.02.2016. Dostupno na: <http://mojahercegovina.com/marko-vejić-za-mh-pritisak-politicara-na-novinare-je-postao-jeziv/>. Stranica posjećena 27.04.2016.
- BN TV, "Džepina još drma Srnom mimo konkursa" (preuzeto iz časopisa Faktor), 18.06.2015. Dostupno na: <http://www.rtvbn.com/348234/Dzepina-mimo-konkursa-jos-drma-Srnom>. Stranica posjećena 25.03.2016.

- Čengić, R, "Svaki lider ISIL-a mogao bi se braniti presudom protiv Šešelja" (intervju sa Senadom Avdićem), Start, 05.04.2016, str. 12-16 i 70-71.
- G. D., "Novinar Siniša Vukelić napadnut u Banjoj Luci," Klix.ba, 09.10.2014. Dostupno na: <http://www.klix.ba/vijesti/crna-hronika/novinar-sinisa-vukelic-napadnut-u-banjoj-luci/141009086>. Stranica posjećena 17.03.2016.
- Doznajemo.com, "Ne stišava se bura na BHRT-u: U pitanju sudbina gotovo 1000 radnika?" 02.01.2013. Dostupno na: <http://doznajemo.com/2013/01/02/ne-stisava-se-bura-na-bhrt-u-u-pitanju-sudbina-gotovo-1-000-radnika/>. Stranica posjećena 30.03.2016.
- Doznajemo.com, "Ostajemo bez TV programa? Radnici BHRT-a pripremaju štrajk..." 17.01.2013. Dostupno na: <http://doznajemo.com/2013/01/17/ostajemo-bez-tv-programa-radnici-bhrt-a-pripremaju-strajk/>. Stranica posjećena 30.03.2016.
- R.I. "Zašto je Avdo Avdić dobio otkaz," Bljesak.info, 05.09.2015. Dostupno na: <http://bljesak.info/rubrika/vijesti/clanak/zasto-je-avdo-avdic-dobio-otkaz/131764>. Stranica posjećena 27.04.2016.
- Kazaz, E., "Reisove mahaluse," Radio Sarajevo, 14.06.2011. Dostupno na: <http://www.radiosarajevo.ba/metromahala/ja-mislim/enver-kazaz-reisove-mahaluse/56027>. Stranica posjećena 05.04.2016.
- Klix.ba, "BH novinari: 2015. je godina borbe za slobodu medija i prava novinara u BiH," 05.01.2015. Dostupno na: <http://www.klix.ba/vijesti/bih/bh-novinari-2015-je-godina-borbe-za-slobodu-medija-i-prava-novinara-u-bih/150105111>. Stranica posjećena 17.03.2016.
- Klix.ba, "Faruk Vele više nije urednik portala Klix.ba," 04.08.2014. Dostupno na: <http://www.klix.ba/vijesti/bih/faruk-vele-vise-nije-urednik-portala-klix-ba/140804090>. Stranica posjećena 25.03.2016.
- Klix.ba, "Jerinić: Upad u prostorije Klix.ba drastičan pritisak na medije," 29.12.2015. Dostupno na: <http://www.klix.ba/vijesti/bih/jerinic-upad-u-prostorije-klix-ba-drastican-pritisak-na-medije/141229078>. Stranica posjećena 17.03.2016.
- Klix.ba, "Saznajte zašto je smijenjen Bakir Hadžiomerović," 01.06.2012. Dostupno na: <http://www.klix.ba/vijesti/bih/saznajte-zasto-je-smijenjen-bakir-hadziomerovic/120601121>. Stranica posjećena 05.04.2016.
- Klix.ba, "Urednike portala Tacno.net u Mostaru napao uposlenik SIPA-e?" 02.01.2015. Dostupno na: <http://www.klix.ba/vijesti/crna-hronika/urednike-portala-tacno-net-u-mostaru-napao-uposlenik-sipa-e/150102084>. Stranica posjećena 13.03.2016.
- Kovačević, Lj., "U podmukloj borbi Rajko Vasić nokautirao Dragana Davidovića," Žurnal.info, 27.08.2012. Dostupno na: <http://www.zurnal.info/novost/14911/-u-podmukloj-borbi-rajko-vasic-nokautirao-dragana-davidovica>. Stranica posjećena 30.03.2016.
- Kovačević, Lj., "Bobar, Kasipović i Rajko Vasić postavili svoje poslušnike," Žurnal.info, 02.06.2011. Dostupno na: <http://www.zurnal.info/novost/7584/bobar-kasipovic-i-rajko-vasic-postavili-svoje-poslusnike>. Stranica posjećena 27.03.2016.
- Magazin Plus, "Agencija Srna u odbrani lika i djela predsjednika RS-a: Novinari i(li) izvršio(i) zadatka," 17.02.2016. Dostupno na: <http://www.magazinplus.eu/agencija-srna-u-odbrani-lika-i-djela-predsjednika-rs-a-novinari-ili-izvrsioci-zadataka/>. Stranica posjećena 25.03.2016.
- Modriča.info, "I mediji na udaru politike: Slučaj Novinske agencije SRNA" (dijelovi preneseni iz Nezavisnih novina, Istinio i Frontala), 12.02.2016. Dostupno

na: <http://www.modricainfo.com/i-mediji-na-udaru-politike-slucaj-novin-ske-agencije-srna/>. Stranica posjećena 25.03.2016.

Moj portal, "Mehmed Agović ponovo nije razriješen dužnosti," 12.09.2011. Dostupno na: <http://www.mojportal.ba/novost/96386/mehmed-agovic-ponovo-nije-razrijesen-duznosti>. Stranica posjećena 25.03.2016.

Press RS, "Džepina: Mektić mi je poslao 14 SMS poruka," 15.04.2016. Dostupno na: <http://pressrs.ba/info/vijesti/dzepina-mektic-mi-je-poslao-14-sms-poruka-15-04-2016>. Stranica posjećena 30.04.2016.

Slobodna Bosna, "FAMA EST: Zašto je smijenjen urednik FTV-a Avdo Avdić?" 04.09.2014. Dostupno na: http://www.slobodna-bosna.ba/vijest/23710/fama_est_zasto_je_smijenjen_urednik_ftv_a

[avdo_avdic.html](#). Stranica posjećena 27.04.2016.

Srzić, A., "Zašto je Bakir Hadžiomerović ugasio ,60 minuta?"" tportal.hr, 04.10.2011. Dostupno na: <http://www.tportal.hr/vijesti/svijet/151898/Zasto-je-Bakir-Hadziomerovic-ugasio-60-minuta.html>. Stranica posjećena 20.03.2016.

Zornija, A., "Bakir Hadžiomerović za doznajemo.com: Ne znam ništa o svojoj navodnoj smjeni, sačekajmo da vidimo o čemu je riječ," Doznajemo.com, 29.05.2012. Dostupno na: <http://doznajemo.com/2012/05/29/bakir-hadziomerovic-za-doznajemo-com-ne-znam-nista-o-svojoj-navodnoj-smjeni-sacekajmo-da-vidimo-o-cemu-je-rijec/>. Stranica posjećena 27.04.2016.

ZAKONI, PROPISI I INTERNI DOKUMENTI MEDIJA

Zakon o javnim preduzećima u Federaciji BiH, Službene novine Federacije BiH, 8/05, 81/08 i 22/09.

Zakon o javnim preduzećima u Republici Srpskoj, Službeni glasnik Republike Srpske, 75/04.

Zakon o zaštiti od klevete Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 59/02 i 73/05.

Zakon o zaštiti od klevete Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, 37/01.

Zakon o radu Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, 62/15.

Zakon o radu Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, 1/16.

Regulatorna agencija za komunikacije BiH, Pravilo 76/2015 o pružanju medijskih usluga radija. Dostupno na: <http://rak.ba/eng/index.php?uid=1328108149>. Stranica posjećena 04.05.2016.

Regulatorna agencija za komunikacije BiH, Pravilo 77/2015 o pružanju audivizuelnih medijskih usluga. Dostupno na: <http://rak.ba/eng/index.php?uid=1328108149>. Stranica posjećena 04.05.2016.

Uređivački principi javnog radio-televizijskog sistema Bosne i Hercegovine. Dostupno na: http://www.rtvfbih.ba/loc/template.wbsp?wbf_id=173. Stranica posjećena 28.04.2016.

Radio-televizija Federacije BiH, Pregled radnih mjesta Radio-televizije Federacije Bosne i Hercegovine – Dopune, Sarajevo, mart 2013. Dostupno na: <http://www.rtvfbih.ba/doc/dopune%20pregleda%20radnih%20mjesta%20mart%202013.pdf>. Stranica posjećena 04.05.2016.

Radio Slobodna Evropa/Radio Liberty, Profesionalni kodeks, oktobar 2001, ljubaznošću urednika Milenka Vočkića, RFE (dokument u projektnoj arhivi).

Radio Slobodna Evropa/Radio Liberty,
Conflict of Interest Policy, oktobar
2001, ljubaznošću urednika Milenka

Vočkića, RFE (dokument u projektnoj
arhivi).

OSTALO

Regulatorna agencija za komunikacije BiH,
Registar korisnika dozvola za televizijsko
emitovanje putem zemaljske radiodifuzije.
Dostupno na: <http://rak.ba/bos/index.php?uid=1273787112>. Stranica posjećena
05.04.2016.

Vijeće za štampu u BiH, *Pregled žalbi građana na pisanje štampe i online medija 2015*. Dostupno na: http://english.vzs.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=2079%3A-year-2015&catid=22%3Acases-outline&Itemid=23&lang=en. Stranica posjećena 30.03.2016.

Regulatorna agencija za komunikacije BiH,
Registar korisnika dozvola za radijsko
emitovanje putem zemaljske radiodifuzije.
Dostupno na: <http://rak.ba/bos/index.php?uid=1273787112>. Stranica posjećena
05.04.2016.

SPISAK RAZGOVORA

Faruk Borić, direktor novinske agencije
FENA, član Vijeća Regulatorne agencije
za komunikacije BiH, Sarajevo,
08.04.2016.

Željka Mihaljević, glavna i odgovorna urednica,
Radio Studio N, telefonski razgovor,
10.04.2016.

Eldin Hadžović, slobodni novinar i medijski
analitičar, Sarajevo, 07.04.2016.

Suzana Rađen Todorić, glavna i odgovorna
urednica, *BN Televizija*, telefonski
razgovor, 14.04.2016.

Boro Kontić, urednik, Media centar, pismeni
intervju, 12.04.2016.

Urednik na javnom servisu koji je tražio da
ostane anonimn, 14.04.2016.

PISMENI ODGOVORI NA UPITNIKE

Aladin Abdagić, glavni i odgovorni urednik,
Centar za istraživačko novinarstvo
(CIN), april 2016.

Dario Pušić, glavni i odgovorni urednik,
Dnevni list, april 2016.

Rasim Borčak, urednik, *Radio FBiH*, maj
2016.

Zoran Stevanović, bivši direktor programa
Ni, april 2016.

Alenka Bruck, v.d. urednica informativnog
programa na *BHRT*-u, april 2016.

Urednik na javnom servisu koji je tražio da
ostane anonimn, april 2016.

Nermin Đapo, glavni i odgovorni urednik,
RTV Slon, maj 2016.

Bivši urednik jedne privatne radio stanice
koji je tražio da ostane anonimn, april
2016.

Berislav Jurić, urednik, web stranica *bljesak.info*,
april 2016.

Erna Mačkić, urednica, BIRN BiH, april
2016.

DODATNI RAZGOVORI/ODGOVORI

Aldin Arnautović, urednik, *RTV Hayat*, pismena korespondencija, 25-26.04.2016.

Mehmed Halilović, stručnjak za medijsko pravo, pismeni odgovor, 26.04.2016.

Borka Rudić, generalna tajnica, Udruženje BH novinari, telefonski razgovor, 26.04.2016, dodatni telefonski kontakti, 19. i 25.04.2016.

Milenko Vočkić, glavni i odgovorni urednik, *RFE*, pismena korespondencija, maj 2016.

Ljiljana Zurovac, direktorica, Vijeće za štampu u BiH, telefonski razgovor, 26.04.2016.

AUTORICA

SANELA HODŽIĆ je magistrirala gender/rodne studije pri Centru za interdisciplinarnu studiju Univerziteta u Sarajevu, te diplomirala psihologiju. Trenutno radi kao koordinatorica istraživanja u Fondaciji Mediacentar Sarajevo, partnerskoj organizaciji SEE Media Observatory.

AUTORICA Sanela Hodžić **KOIZDAVAČ** Fondacija

“Mediacentar”; Izdanje na engleskom jeziku:

UREDNIKA Brankica Petković

ASISTENT UREDNIKA Saša Panić **RECENZENT** Sandra

B. Hrvatin **IZDAVAČ** Mirovni institut, Institut za

suvremene

društvene i političke studije, Metelkova 6, 1000

Ljubljana, Slovenija <<http://www.mirovni-institut.si>>.

DESIGN DAK, Ljubljana, januar 2016.

Ova publikacija je nastala uz finansijsku pomoć Evropske unije. Za sadržaj publikacije je odgovoran Mirovni institut, Fondacija “Mediacentar” i autorica, te se ni pod kojim okolnostima ne može smatrati da odražava mišljenje i stavove Evropske unije.

Izveštaj je objavljen u okviru projekta Medijski opservatorij u jugoistočnoj Evropi <http://www.mediaobservatory.net>.

FINANSIJSKE VEZE IZMEĐU MEDIJA I DRŽAVE U BOSNI I HERCEGOVINI

SVE OVISNIJI I POSLUŠNIJI MEDIJI